

TAINA NUNȚII

Pr. Constantin Galeriu

*Lucrare de seminar pentru titlul de magistrie,
întocmită sub îndrumarea d-lui prof. N. Chițescu,
care a dat și avizul să fie publicată*

Viața se naște din iubire. Omul apare pe culmile ierarhiei făpturilor ca un rod al iubirii, al unirii între ceresc și pământesc. Nunta pare a fi prima lui sărbătoare, când, contemplând femeia, zidită din sine, își cântă bucuria celei dintâi «creații»: «Iată, acum os din oasele mele și trup din trupul meu» își primește de la Dumnezeu, ca dar de nuntă, paradisul. Viața va renaște mereu în taina nunții și nunta va deveni mereu o aniversare a creației.

Mântuitorul își începe misiunea la nunta din Cana Galileii și, cum se exprimă Sf. Ioan Hrisostom, «nu roșește să-și aducă acolo darul Său, si ce dar? — vrednic de Dumnezeu; o, minune care schimbă apa în vin!», semn al unei schimbări și înnoiri continue.

Sf. Pavel zice: «Taina aceasta mare este»; și cu adevărat mare, dacă ea poate deveni simbol revelator de taine și mai mari. După cuvântul cel veșnic, unirea lui Dumnezeu cu poporul Său, a Fiului Său cu Biserica, a Domnului preamărit cu Ierusalimul ceresc, nu pot fi exprimate mai viu, decât ca o taină a nunții. «Cum se bucură mirele de mireasa lui, așa se va bucura Dumnezeuul tău de tine» (Isaia LXII, 5). Iisus se numește pe Sine Mire, pe Biserică: Fecioară, iar credincioșii îl cântă: Mirele Bisericii.

Și vechile religii ale Indiei au intuit adâncimile tainei: în conștiința religioasă a hindusului, «căsătoria repetă hierogamia primordială a cerului cu pământul: Eu sunt cerul, tu ești pământul, zice marele hindus către mireasă. Eu sunt el, tu ești ea; eu sunt cântul, tu ești versul; eu sunt cerul, tu pământul».

Mitologia greacă, filozoful Platon, și mai târziu un cunoscut savant modern, Bakhoffen, reluând vechiul simbolism al pământului mamă, personificat prin zeița Demeter dezvoltă o grandioasă viziune a nunții, identificând principiul bărbătesc al paternității prin soare, cel feminin, al maternității, prin pământ, iar Suna, ca un principiu intermediar, bărbătesc-feminin.:2

TAINA NUNȚII

Putem adăuga, de asemenea, că unii filosofi contemporani, pentru a ilustra mai pregnant structura cunoașterii, văd în acest proces un act conjugal, o comuniune. Relațiile: subiect-obiect și bărbat-femeie, sunt oarecum identice. În acest înțeles, de altfel și Biblia zice: «Adam a cunoscut pe Eva și a născut fiu».

Adevărata cunoaștere înseamnă unire; e o cunoaștere-iubire, o reciprocă deschidere dinlăuntru, nu o relație periferică, exterioară, sau egoistă. Probabil că procesul cunoașterii însăși a însemnat la început relația între om și om, și mai apoi relația între om și natură.

Privită într-un asemenea mai larg orizont, ca factor esențial de zidire a Trupului lui Hristos și ca oglindire simbolică a atâtor realități spirituale, taina nunții ne atrage într-un mod deosebit. De aceea, câteva reflexii asupra ei, în lumina dogmaticii ortodoxe, ni se par de un real folos.

PECETEA SFINTEI TREIMI ÎN TAINA NUNȚII

Așadar, nunta își are obârșia în creație, și scopul ei este creația; nu numai procreția, ci și creația propriu zisă de valori spirituale, morale și materiale. Mai ales întru aceasta omul e chip al lui Dumnezeu, întrucât e și el creator. Purtând într-însul pecetea Creatorului, trebuie să imprime la rândul său chipul său, trăsăturile, puterile spiritului său în întreaga creație, să o transforme, să o înobileze, să o înalțe la «o întocmire cât mai desăvârșită, către conștiință, către om, căpetenia ei», și să o «umanizeze». Omul se creează și se înalță mereu prin Dumnezeu, natura prin om.

În acest sens, Dumnezeu a zis: «Să facem pe om după chipul Nostru, după asemănarea Noastră ; el să stăpânească peste peștii mării, peste păsările cerului... Dumnezeu a făcut pe om după chipul Său, 1-a făcut după chipul lui Dumnezeu, parte bărbătească și parte femeiască i-a făcut» (Geneză I, 26, 27).

Reținem din referatul biblic citat, două fapte fundamentale :

I. Numai când se referă la creația omului, Dumnezeu vorbește despre Sine la plural, și zice: «Să facem om», înțelegând prin aceasta că și pe om avea să-l creeze în pluralitatea persoanelor, după icoana persoanelor dumnezeiești.

II. Multiplicitatea persoanelor umane înseamnă totodată distingerea lor în sexe : «parte bărbătească și parte femeiască i-a făcut pe ei».

Aceasta înseamnă că omul, creator și el după chipul lui Dumnezeu, nu creează în izolare, de unul singur, ci în comuniune. Dacă procreția, adică viața nu se naște decât din iubire, din comuniune, din întâlnirea celor doi poli ai ființei omenești, nici creația nu poate izbucni decât tot din comuniune. Toate valorile creației umane sunt rodul nu al singuraticilor, ci al întregii familii umane.

Taina facerii omului, ca și taina nunții însăși ne conduc spre taina Prea Sfintei Treimi. «Când bărbatul și femeia se află în nuntă, zice Hrisostom, apoi ei atunci nu sunt chipul vreunui lucru pământesc, ci chipul lui Dumnezeu însuși». Nunta își are protochipul în familia divină a Sfintei Treimi.

Pentru a intuit adâncimile tainei, se încearcă uneori o analogie între puterile sufletului — rațiune, sentiment, voință —, și treimea persoanelor divine. Dar nu putem privi icoana lui Dumnezeu în treimea puterilor spirituale ale omului, pentru că în Dumnezeu noi contemplăm treimea persoanelor, și nu a puterilor.

Totuși, Dumnezeu e întretit în persoane, pe când ființa omenească e doime. Iubirea e însăși ea totdeauna trinitară. Noi ne iubim prin Dumnezeu, esența, izvorul și modelul iubirii. Privind pe semenul meu, nu-l văd niciodată singur, ci cu chipul lui Dumnezeu într-însul. Semenul meu e om, dar și «teofanie» totodată; în mine și în el, între mine și el e Dumnezeu care ne unește în chip absolut.

Astfel, în nuntă al treilea, între bărbat și femeie, e Dumnezeu, e Hristos, și noi trebuie să-L avem mereu ca icoană a dragostei, adică să ne iubim așa cum El ne-a iubit, cu o iubire dumnezeiască. O veche pictură din catacombe înfățișând taina nunții, ni-L reprezintă pe Hristos în mijlocul mirilor, cu mâinile pe creștetul fiecăruia din ei, El binecuvântându-i și unindu-i. La fel se exprimă Sf. Ioan Hrisostom: «După exemplul mirilor de la Cana să-L invităm pe Hristos între noi..., și dacă în locul Său veți aduce pe slujitorii lui Hristos, pe Hristos însuși îl veți primi în mijlocul vostru».5

Prezența Sfintei Treimi în nuntă ne e afirmată și de ritualul tainei Mirii «se cunună — adică se unesc — în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh», iar rugăciunea de încheiere subliniază și mai expresiv «Tatăl,

Fiul și Sf. Duh, Treimea cea întru tot sfântă și de o ființă și începătoare de viață, o dumnezeire și o împărăție să vă binecuvânteze pe voi».

Mirii sunt binecuvântați de Sfântă Treime, pentru că sunt chemați la aceeași unitate desăvârșită a dumnezeirii. «Hotarul dragostei este ca doi să devină una», sau «un trup», o singură ființă, cum zice Scriptura. O unire absolută care nu desființează deosebirea persoanelor ; bărbat și femeie rămân deosebiți, deosebiți ca persoane și ca sexe.

Tocmai aici se revelează mai puternic pecetea Sfintei Treimi asupra ființei umane, în afirmarea deodată atât a unității cât și a multiplicității, a identității de ființă și a distincției persoanelor, după icoana Sfintei Treimi ; în afirmarea vie a acestei antinomii stă toată dinamica creației.

De aceea a zis și Dumnezeu, înainte de a face femeia : «Nu e bine să fie omul singur», pentru că binele, creația, îmbogățirea, realizarea continuă a persoanei și a vieții umane, existența plenară nu se află în solitarul eu, ci în «noi».

Și totuși, cum se putea spune despre om că era singur, când el a fost creat la sfârșitul tuturor celorlalte făpturi și așezat în mijlocul lor, în grădina Edenului ? Cuvintele Scripturii capătă o semnificație mai profundă prin cele ce urmează, în context: «Domnul Dumnezeu a zis: nu este bine ca omul să fie singur ; îi voi face un ajutor potrivit lui, și imediat adaugă: Domnul Dumnezeu a făcut din pământ toate fiarele câmpului și toate păsările cerului ; și le-a adus la om..., și omul a pus nume tuturor ; dar pentru om nu s-a găsit nici un ajutor potrivit lui» (Gen. II, 18, 20).

Iată cum omul, care se afla în mijlocul tuturor făpturilor, ape, munți, plante, flori, viețuitoare, era totuși singur. «Distincția între plin și vid, mi se pare mai fundamentală decât aceea dintre unul și mulți,» zice un cugetător contemporan. 6 În mijlocul atâtor făpturi și totuși singur ; el nu se putea împlini, nu-și putea umple golul ființei decât printr-o persoană asemenea lui, care să poată sta în fața, înaintea lui, de un chip cu el. Expresia ebraică în care a fost turnată inițial Revelația, e precisă și sugestivă, înseamnă: un ajutor care să stea înaintea lui, față în față cu el, potrivit cu ființa lui, identic cu el. 7

Acest mod de exprimare ne sugerează o mare bogăție de gândire. Omul nu se poate împlini decât prin cineva care stă în fața lui, ca un ecou al lui, «o cutie de rezonanță» la vibrația glasului lui, un răspuns, o oglindire în care să se privească, să se cunoască și să se creeze mereu pe sine, o ființă pe care să o privească întocmai ca pe sine, ca pe o altă sine a sa, un alt pisc unde să respire frumusețe desăvârșită ; iar aceasta nu putea fi decât femeia cea luată din propria sa ființă.

Aceasta putea să însemne adevăratul «chip» și putea să ducă la deplina «asemănare» cu Dumnezeu a firii omenești ; aceasta avea să fie «coincidentia oppositorum», prin care N. Cusanus (1401-1464) intuia taina lui Dumnezeu, adică și nunta și întreaga familie umană era și este menită în planul Creatorului să fie « sinteză a celor deosebite (d'alte rites), care se pătrund și se pun reciproc în valoare», 8 și care asemenea cu sinteza elementelor, a culorilor, a sunetelor, să conducă la o armonie simfonică și unitate absolută, ca în viața Prea Sfintei Treimi.

BĂRBAT ȘI FEMEIE

Unitatea ființei umane în multiplicitatea persoanelor, inclusiv a sexelor, ne-o redă mai plastic și într-un mod figurat, momentul creației propriu zise a femeii : «Atunci Domnul Dumnezeu a trimis un somn adânc peste om, și omul a adormit; Domnul Dumnezeu a luat una din coastele lui..., din coasta pe care o luase din om..., a făcut o femeie și a adus-o la om» (Gen. II, 21-22).

Cum s-a zis, exprimarea Scripturii e simbolică, figurată, în icoană de vorbire. Sfântul Ioan Hrisostom tălmăcind cuvintele : «Dumnezeu luă una din coastele lui Adam», ne previne: să nu înțelegeți într-un sens material, să nu vedeți aci decât un limbaj a cărui simplitate răspunde, felului nostru de a înțelege. Dacă Sfânta Carte n-ar fi vorbit așa, cum ne-ar fi putut fi descoperite aceste negrăite taine ? Să nu ne lipim deci de cuvinte, să nu avem decât gânduri vrednice de Dumnezeu. Căci cuvântul «a luat» si celelalte asemenea, sunt folosite după neputința noastră». 9 το γὰρ ἔλαβε, καὶ ὅσα τοιαύτα, δια τὴν ἀσθένειαν τὴν ἡμετέραν εἶρηται.

Deci expresia «luă una din coastele lui» trebuie primită în sens spiritual, nu fizic. Și pentru a-și întemeia ideea, că aici autorul sacru vorbește acoperit despre o taină atât de profundă a unității si identității de origine și esență a celor două sexe, Hrisostom amintește imediat de nașterea Fiului din Tatăl. Adică așa cum «nu există între Tatăl si Fiu nici o deosebire de ființă, precum ființa lor e identică»,¹⁰ tot astfel identică e și ființa bărbatului și a femeii, și adaugă : «Cum însă îi lipsea omului o inimă cu care să-i placă să intre în legătură și care să fie în stare a contribui la fericirea sa prin identitatea de ființă, Dumnezeu formă această ființă rațională (capabilă de desăvârșire) întru totul asemenea bărbatului, putând de aci înainte împărtăși cu el nevoile și bucuriile vieții prezente».

Metodiu de Olimp (311) ne sugerează o explicare si mai adâncă a tainei, nu destul de fructificată până în prezent de teologia creștină. Referindu-se la cuvintele lui Adam către femeia pe care o contempla : «Iată, acum os din oasele mele și trup din trupul meu», el încopciază aceste cuvinte procesului înmulțirii, al creației continue după porunca Ziditorului: «Creșteți și vă înmulțiți», și tălmăcește astfel: «începutul nașterii oamenilor este aruncarea seminței în brazdele pântecelui, pentru ca prin osul din oase și carnea din carne, cuprinse de o putere nevăzută să se creeze iarăși un alt om de către același meșter.

Astfel trebuie să credem că se împlinește acel glas: «acum acesta este os din oasele mele, trup din trupul meu», și continuă: «Poate acest lucru îl lasă să se înțeleagă și extazul revărsat în somn peste cea dinții făptură, preînchipuind starea de vraja a bărbatului..., când lasă să se smulgă ceva din oasele lui, și iarăși să alcătuiască, cum am spus, un alt om... Dumnezeiescul Ziditor dând să-i scoată coasta, în fiu îi dă puterea să se arate din nou și tatăl însuși». ¹²

Astfel, cuvintele biblice, în mărețta lor simplitate, capătă o sferă de interpretare • a vieții mult mai largă. Și femeia și copiii si toți urmașii, printr-o grandioasă viziune sunt cuprinși în «coasta» lui Adam, sunt o întrupare continuă a protopărintelui, după cum Biserica e întruparea lui Hristos. Iar creația femeii nu mai apare ca un moment izolat, limitat în timp, ci ca un proces dinamic continuu.

Femeia mereu se zidește pe sine prin bărbat, și bărbatul mereu se revelează pe sine prin ea. Femeia e unită cu el numai prin aceea că e ființă din ființa lui, dar ea mereu primește în ființa ei «coasta» lui, energiile lui, spirituale si fizice si ei, bărbatul, în ea si prin ea se întrupează mereu în urmași. Dar prin această continua revărsare a energiei sale, prin întruparea lui în ea, mai ales «prin concepție, femeia devine irevocabil legată de bărbat»,¹³ si astfel și procesul zidirii și înălțării ei prin bărbat e continuu.

«Bărbatul e capul femeii ; femeia e strălucirea — sărbătoarea — bărbatului». Bărbatul e chemare, rațiune, cunoaștere, putere, reflexiune, creație ; femeia e răspuns, inimă, iubire, dăruire, spontaneitate, procreație, posibilitate de inspirație și de revelare a puterii lui.

«Bărbatul dorește prin femeie o continuare a sa, a operei sale, pentru a înfrânge fizic moartea ; femeia dorește să poarte, să nască fructul trupului său, cu iubire, cu devotament.¹⁴ si mai ales atunci femeia se

zidește pe sine continuu, când nu e numai un receptacol, o întrupare pasivă a bărbatului, ci e în stare să răspundă chemării lui printr-o atitudine liberă, fiindu-și unul altuia cale spre plenitudine.

Oricum, bărbat și femeie, înseamnă un fapt profund al existenței, mult mai profund decât în aparență. Omul e dualitate, ființă sexuală, cu caractere precis definite. Luat aparte, nici unul pe pământ nu se simte complet, parcă îi lipsește ceva și-l caută pe celălalt, pentru împlinire și creație. Căutare și atracție torturantă, prinsă concret atât de viu în marile drame de iubire, ca: Orfeu și Euridice, Tristan și Isolda, Dante și Beatrice, Romeo și Julieta, Herman și Dorothea etc. Toate, expresia unui gol în existența insului singuratic, a unei separații, sciziuni.

Platon ar părea aproape de Biblie, după unii teologi¹⁵ și filosofi religioși, în mitul său despre omul primar. Anume, după el, la început, omul ar fi fost androgin; o unică persoană și ființă cuprindea în sine deopotrivă bărbatul și femeia, caracterele unuia și ale celuilalt. Ei au fost tăiați în două de Zeus, «pentru a-i face mai slabi»¹⁶ și pentru a stimula procesul înmulțirii; de atunci au devenit jumătăți și de atunci mereu se caută unul pe altul cu o atracție sfâșietor de dureroasă.

Putem împărtăși, ca mit sau simbol, părerea filozofului antic. Realitatea e însă mult mai profundă. Dualitatea trece dincolo de om, străbate întreaga existență până la rădăcinile ei și urcă în Dumnezeu. Biblia, cum am spus, subliniază deopotrivă și unitatea și dualitatea, și obârșia comună și diferențierea sexelor, dar e străină de acele accente dramatice, uneori pasionale amintite mai sus care țin de cădere, de păcat.

Deosebirea sexelor are drept scop comuniunea și împlinirea lor. Și după cum în Sfânta Treime fiecare persoană divină, fiecare ipostas e purtătorul întregii naturi — ușii — divine, tot astfel fiecare ipostas, persoană umană este, și mai ales, trebuie să se realizeze pe sine, spre a fi purtătoare a întregii naturi — uși umane. Numai în acest sens se poate vorbi în creștinism de simbolul androgin. Omul nu e nici ființă neutră în sensul platonian, și nici din două jumătăți, cum se afirmă în chip superficial. El e bărbat și femeie pe de o parte, iar pe de alta, fiecare ființă umană luată separat, bărbat sau femeie, are ceva și din caracterele celuilalt, și trebuie să aspire la integritatea deplină a naturii umane, fiecare devenind purtător al întregii uși umane după prototipul persoanelor Sfintei Treimi.

De aceea, deși bărbat și femeie constituie în ierarhia creației cea mai definită pereche, tocmai afirmarea acestei distincții conduce la o unire mai creatoare. Nu în izolare, ci în împărtășirea cât mai profundă și intensă a unuia din viața celuilalt se realizează plenitudinea ființei fiecăruia și mereu nu trebuie să uităm că pentru fiecare din noi există o rază unică a iubirii divine, deosebită de a tuturor celorlalți¹⁷ și care ne dă distincția, unicitatea, valoarea proprie. Și repetăm, cu cât distincția, unicul din fiecare se afirmă mai viu și mai concret, cu atât contribuția la opera comună e mai prețioasă și viața mai creatoare.

Astfel judecând lucrurile, e de la sine înțeles că femeia participă deopotrivă cu bărbatul la chipul lui Dumnezeu. «De la început, zice Cuviosul Isidor Pelusiotul, a fost zidită femeia pentru aceeași cinste de către Dumnezeu și a fost învrednicită de aceeași obârșie și sufletul ei a fost creat ca și al bărbatului, după chip»¹⁸

În sprijinul egalității absolute a bărbatului cu femeia, alături de obârșia lor comună, vorbește și monogamia biblică. Dumnezeu a creat de la început un singur bărbat și o singură femeie, înțelegând prin aceasta o unică și indisolubilă întâlnire în nuntă. «Bărbat și femeie i-a făcut pe ei», zice Domnul. «Dacă n-ar fi fost așa, n-ar fi creat un singur bărbat și o singură femeie. După ce a creat un bărbat, pe Adam, ar fi creat două femei»,¹⁹ zice și Hristostom.

În fața bărbatului, a conștiinței și a iubirii lui, în taina nunții, o singură femeie dă răspunsul. Prin aceasta se afirmă iubirea adevărată și caracterul de persoană al femeii. Mulțimea femeilor în jurul unui bărbat a dus totdeauna la depersonalizarea, la dezumanizarea lor și la disoluția spirituală și fizică a bărbatului. Femeia a devenit obiect de plăcere și relația între ea și bărbat a devenit poftă, patimă.

Iubirea nu e poftă, iubirea exclude pofta. Pofta reduce pe semenul meu la un obiect prin care-mi satisfac tot dorințele mele egocentrice. «Fiecare în celălalt se gustă numai pe sine»;²⁰ nu trăiește, nu e prezent aproapele meu în mine nu-i sufletul său, ci un obiect, și egoismul meu fioros care-l exploatează și-l degradează.

Iubirea e posibilă între persoane care se valorifică reciproc, în iubire, «doi oameni îl dezvoltă reciproc pe tu»,²¹ își simt prezența unuia în celălalt mereu, simt suferința unuia pentru altul în așa măsură încât când întristezi pe copărtașul tău, simți că «te-ai lovit singur» (Tolstoi) pe tine însuși.

A descrie dragostea ideală către o persoană și după moartea ei către alta, e o problemă de nerezolvat, chiar și pentru marii romancieri, marii analiști ai sufletului omenesc, observă cineva.

În vechile religii de mistere, «femeia se identifică impersonal, cu pământul mamă, în timp ce la evrei, ea devine mireasă, persoană». În Cântarea Cântărilor, împăratul o cheamă «sora mea», «mireasa mea», «neprihănită», «grădina închisă», «izvor închis», «fântână pecetluită», toate exprimări simbolice ale valorii ei personale. «Eu sunt a iubitului meu și iubitul meu este al meu», zice la rândul ei mireasa, și «veniți să ieșim de sub acoperământul firii», adică al patimilor, al poftelor, al Obiectelor.

Faptul că «există între monogamie și recunoașterea femeii ca persoană, o corelație esențială neîndoioasă», îl remarcă și filosoful etic Max Scheller. Dacă poligamia, precizează el, a domnit spre exemplu în unele țări islamice, această instituție e în chip necesar legată de învățământul Coranului, după care femeia nu are suflet, ceea ce înseamnă, evident, că ea nu e persoană. Civilizația creștină recunoaște dimpotrivă femeii caracterul, de persoană, cel puțin pe plan religios; mai mult, ea (civilizația creștină) i-a atribuit, în persoana Maicii Domnului, însușiri angelice... Femeia poate fi sfântă, în timp ce în paradisul musulman ea rămâne o hurie (femeie care desfată), nepersonalizată.²²

Dar e o legătură intimă și între monogamie și monoteism. Monogamia s-a născut din monoteism și a fost pusă în valoare unde a fost revelat și păzit monoteismul, la poporul ales și nu la popoarele politeiste. În Decalog, alături de porunca «să nu ai alți dumnezei afară de Mine», stă și porunca: «Să nu desfrânezi și să nu poțestești nevasta aproapelui tău» (Exod XX, 3, 14, 17).

Cuvintele: «Un Dumnezeu și o femeie» își au obârșia în conștiința religioasă a Dumnezeului unic. Închinarea la idoli, politeismul, în Vechiul Testament sunt numite «desfrâu», întocmai ca și adulterul sau poligamia, în acest sens al păzirii monoteismului și a monogamiei se vorbește atât de stăruitor poporului ales de «gelozie». «Eu sunt un Dumnezeu gelos», zice Domnul... «Noi nu suntem copii născuți din desfrâu; avem un singur tată, pe Dumnezeu», vor zice fariseii către Domnul. Adulterul e pedepsit la evrei ca ia nici un popor din antichitate, cu cea mai mare asprime. Toate acestea duceau însă la valorificarea persoanei umane.

TAINA ACEASTA MARE ESTE

Dar ceea ce în Vechiul Așezământ e abia prefigurat, își află împlinirea în cel Nou. Aci e dezvoltarea tainei. Vechiul Testament ne dă doar o pregustare a desăvârșirii. «Taina aceasta mare este; eu vorbesc despre ea

εις Χριστόν mi εις την ἐκκλησίαν, adică privind spre Hristos și spre Biserică, deci ca și de Hristos și de Biserică. Aici stă măreția ei, că ea, nunta, ne poate vorbi de marea taină a unirii lui Dumnezeu cu lumea.

Și în Vechiul Testament, cum am mai spus, mereu profeții se folosesc de ea pentru a face sensibilă inimii omenești iubirea lui Dumnezeu și unirea Lui cu noi. «Nu te vor mai numi părăsită, ci te vor numi Bucuria mea», și «măritată», zice Isaia despre cetatea Sionului, și adaugă: «Cum se unește un tânăr cu o fecioară..., și cum se bucură mirele de mireasa lui, așa se va bucura Dumnezeuul tău de tine» (LXII, 4-5). În aceleași imagini vorbesc proorocii Osie, Ieremia, Maleahi și Proverbele.

Dar «bucuria» lui Dumnezeu de zidirea Lui, vestită de profeți, devine faptă și viață prin întrupare, prin nunta Fiului Său cu Biserica. Domnul însuși va privi întruparea Sa ca o «nuntă a Fiului de împărat», pe care «fecioarele înțelepte îl așteaptă cu candelile aprinse», iar Sfinții Părinți îl vor numi, cum s-a zis : «Mirele Bisericii».

Astfel, nunta reflectează într-un anumit fel, chipul vieții divine, e o taină dumnezeiască. E o taină atât pentru faptul că mirii primesc ca o putere a unirii lor harul lui Dumnezeu, cât și prin aceea că unirea lor prin har, prin iubire dumnezeiască, oglindește simbolic taina unirii lui Dumnezeu cu noi. Mai ales la acest al doilea sens, ne vom referi în continuare.

În sensul amintit mai sus de taină dumnezeiască, Sf. Pavel stabilește următoarele analogii: Dumnezeu e capul lui Hristos, bărbatul e capul femeii; Hristos e chipul Tatălui, femeia e slava bărbatului; Hristos s-a unit cu Biserica, trupul Său, și o iubește ca pe Sine, bărbatul se unește cu femeia sa și trebuie s-o iubească de asemenea, ca pe sine, ca propria sa ființă.

Adâncind această analogie între nuntă și întrupare a Apostolului, Sfinții Părinți vor interpreta, mesianic, cuvintele din Geneză : «De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va lipi de femeia sa, și vor fi amândoi un trup» (II, 24). Și cu adevărat profetic și semnificativ ne apare faptul că acolo nu s-a zis : «Femeia va lăsa părinții», cum se întâmplă mai adesea chiar în Vechiul Testament, ca : Rebeca, Leea, Rahila etc.

Prin urmare, expresia biblică «va lăsa omul pe tatăl său» nu e un ecou, un reflex al obiceiului epocii, ci ea indică în mod precis faptul de viață dumnezeiască prin care Fiul lui Dumnezeu a lăsat pe Tatăl și s-a unit cu umanitatea. «Iată de ce Apostolul îndrumază spre Hristos cele spuse despre Adam», învață Metodiul de Olimp.

Astfel, deci, pe bună dreptate poate spune că Biserica, s-a născut din oasele Lui și din carnea Lui, această Biserică pentru care a lăsat pe Tatăl Său cel din ceruri și s-a pogorât ca să se lipească de soția Sa și a dormit în extazul Patimii, murind pentru dânsa de bună voie... Într-adevăr, și cuvintele «creșteți și vă înmulțiți» se împlinesc cum se cuvine, pentru că ea crește în mărime, în frumusețe și în mulțime în fiecare zi, prin unirea și legăturile sale cu Cuvântul, care coboară încă și acum la noi și se află în extaz, când pomenim de Patima Sa».

La fel tălmăcește și Hrisostom : «După cum bărbatul părăsește pe tatăl său pentru a urma pe femeia sa, tot astfel Hristos a părăsit tronul Tatălui Său pentru a Se lipi de Biserica Sa; nu noi am mers spre El, ci El a coborât spre noi. Și zicând că El a părăsit tronul Tatălui Său, nu trebuie să înțelegem că El a părăsit dumnezeirea, ci că dumnezeirea a coborât cu El la noi... Iată pentru ce încă Sf. Pavel scrie : E o mare taină aci».

Ne aflăm în inima tainei. Nunta își are un protochip ceresc. Nu ea explică cumva taina întrupării Cuvântului, ci întruparea Cuvântului o explică, o fundamentează cu tărie și adâncime infinită și inepuizabilă de sensuri, perspective și frumuseți.

Cele cerești sunt icoana celor pământești și cele pământești poartă în coapse, virtual, semințele din care vor crește prin har frumusețile cerești.

Hristos e icoana bărbatului; Biserica e icoana femeii. Hristos părăsește din iubire pentru Biserica; așa bărbatul părăsește și el totul, primind în inimă pe femeia sa și iubind-o ca pe o altă sine a sa. Hristos se unește cu Biserica spre a o sfinți, a o înălța la Sine, a o îndumnezei. «În momentul în care apare Hristos, El operează în ea în acest punct precis al timpului și al spațiului în care El o atinge, un fel de condensare supremă a întregii sfințenii, din care ea trebuie să umple lumea, de la începutul până la sfârșitul dăinuirii ei».

În momentul nunții, bărbatul stă în fața femeii ca chipul lui Hristos Însuși, ca un reflex al slavei Lui, și ea îl contemplă ca pe Hristos, împărtășindu-se din puterile lui, iar el având menirea s-o înalțe Hristos ca s-o sfințească și s-o spiritualizeze, s-o împlinească și să o păzească «sfântă și fără de prihană».

Ca să o poată curăți și sfinți desăvârșit prin Sângele Său, Iisus s-a jertfit pentru Biserica. La fel soții sfințesc iubirea unul pentru celălalt prin jertfă.

Taina cununiei în înțelesul ei cel mai intim e o jertfă. Nunta continuă adică jertfa Domnului, ca și celelalte taine, atât prin asemănare cu jertfa sa cit și prin participarea directă la creșterea Trupului lui Hristos, prin naștere de fii.

L. Karsavin explică în chipul următor analogia între întruparea și jertfa Domnului pe de o parte și jertfa din taina nunții pe de alta. Jertfa Domnului «amintește, zice el, mișcarea iubitei care se dăruiește iubitului său, și se pierde pe sine în el, dar care e totdeauna înviată de iubitul ei (de efluviile iubirii lui, n. n.). În același timp iubitul și el o iubește tot la fel, adică pierzându-se pe sine prin iubita lui. Așa și Dumnezeu se dăruiește creaturii Sale (κένωσις), se jertfește pe Sine (s'anneantit), creând-o și reînviind-o, dându-i posibilitatea să ființeze și să-L iubească». **

Exprimând mai analitic această profundă taină, vom spune, că adevărata legătură, comuniune între oameni, se întemeiază pe lepădare de sine, dăruire, jertfă. Când eu gândesc la mine și tu la tine¹, între noi e despărțire și stingere lentă a duhului în fiecare. Nunta, mai ales, înseamnă înfrângerea granițelor sinelui între soți; cel puțin în „cămin trebuie să înceapă să se lecuiască boala existenței noastre, egoismul, prin dăruire, prin autopredare reciprocă «Trecînd eul meu în eul iubit, pentru a realiza deoființimea celor ce se iubesc în Dumnezeu».

Prin aceasta, cum spune Karsavin, eu însuflețesc persoana iubită și ea însuflețește, înviază mereu viața mea. În cămin e posibil ca fiecare să-si deschidă izvorul existenței sale către celălalt și așa se pătrund, se însuflețesc, se înnoiesc din zi în zi unul pe altul, viața unuia se întrupează în a celuilalt, ca a lui Hristos în umanitate, și din doi se naște o nouă și sublimă existență, un «noi», în care, cum spune Tolstoi, «nici nu știi unde se isprăvește ea și unde începe el». 27

De altfel, fără uitare de sine și trăirea în copărtașul vieții mele, fără această inferioritate reciprocă, eu nici nu l-aș putea înțelege curat, ci subiectiv, prin oglinda deformantă a egoismului, și astfel nu aș putea pătrunde și cunoaște «unicul» său și el pe «al meu».

Când vorbim de jertfă în taina nunții, noi înțelegem drept părtași ai acestei dăruiri deopotrivă pe amândoi, bărbatul și femeia. Și numai atunci când amândoi se jertfesc unul pentru altul, nunta atinge profunzimile unei taine dumnezeiești și devine creatoare. Și procreția și creația își află izvorul în autodăruirea celor doi. «Concepția este dăruire și, în același timp, dăruirea în adâncul ei este o concepție.

Când spiritul unuia se exprimă printr-un cuvânt, o operă de artă, o învățătură, el va fi înțeles numai dacă găsește un răspuns, ceea ce înseamnă că în sufletul celuilalt dormitează o posibilitate, care e trezită prin chemare. Și totuși, această deșteptare nu este ceva pur pasiv, ci este ceva asemănător cu voința de a te lăsa trezit, cu voința de a primi și a înțelege, de a capta și cuprinde în tine, în făptura ta vie, această chemare.

Cel ce dăruiește poate așadar să lucreze în mod creator numai în cazul când copărtașul lui știe să se trezească, devenind o cutie de rezonanță... Și opera sa, dăruirea sa, devine posibilă prin dăruirea făpturii celeilalte, sau prin părăsirea sa, prin consimțirea sa de a se lăsa trezit... Deci devine limpede că în vreme ce el dă, el primește de asemenea de la celălalt, îl primește în cele din urmă pe el însuși».28

Și cu cât se dăruiește mai mult, cu cât lasă prin golirea sa un spațiu mai mare, cu atât mai mult el va fi împlinit ; abia după ce te-ai pierdut pe tine și te-ai dăruit, te poți regăsi prin fapta celui apropiat ție și să primești din nou»,29 abia așa te vei regăsi într-o nouă operă a ta, o creație, un urmaș, și oricare din aceștia fiind hrănit, încălzit, crescut, valorificat de iubirea celuilalt «eu al tău».

Dar în nuntă, în cămin, nu e numai răspuns, dialog creator, iubire, plăcere, antagonism, împărțire și în cele din urmă despărțire a inimilor. Si, dacă numai unul din soți e purtătorul iubirii și celălalt nu răspunde ?...

Pentru un soț creștin, când numai eu iubesc și nu primesc răspunsul, atunci golul lăsat de lipsa răspunsului, de lipsa iubirii celuilalt cu care m-am unit în taină prin har, acest gol îl umple crucea, adică iubirea mea devine dureroasă, e răstignită pusă pe cruce, ca iubirea lui Iisus, Căruia I s-a răspuns la iubire prin răstignire.

De altfel, în ritualul acestei taine de veselie se amintește și de cruce, de mucenicie. Mai întâi, când preotul se roagă să vină și la ei, la miri, «bucuria pe care a avut-o fericita Elena când a aflat cinstitul lemn al crucii», și în al doilea rând când într-un moment de mare bucurie, în timpul dansului sacru, se cântă troparul mucenicilor : «Sfinților mucenici care v-ați nevoit și v-ați încununat, rugați-vă Domnului să se mântuiască sufletele noastre».30

Nunta, iubirea, implică așa-zisa mucenicie, cum am zis, jertfă. Mai ales atunci când iubirea mea nu primește răspunsul, ea trebuie să devină mai ascetică, mai purificată de patimi, pentru a ajuta și salva pe copărtașul meu ; ea trebuie să fie mai vie, mai puternică și mai pătrunzătoare; să coboare ca și iubirea lui Iisus prin jertfă până la «iad», adică până la a îndura suferința tovarășului meu de viață, suferința, iadul său, împietrirea inimii sale care nu poate iubi.

Și mai ales atunci iubirea mea e iubire adevărată, când eu îl voi iubi nu atât pentru răspunsul, pentru meritele sau devotamentul său față de mine, ci îl voi iubi din pricina căderilor, a păcatelor, deci din pricina suferințelor lui. Numai așa îl voi putea deștepta, suferind împreună cu el. Și eu îl voi aștepta mereu cu brațele iubirii deschise, ca și Iisus care e «în suferință din iubire pentru Biserică, până la sfârșitul veacurilor» (Pascal).

Aceasta e taina iubirii adevărate în nuntă, după chipul lui Hristos, și când nunta pecetluiește și înveșmântează o asemenea iubire, atunci ea e mereu creatoare, aduce mereu ceva nou, fiecare descoperă prin celălalt valori noi prin iubire, și fiecare cu grijă păzește și se teme să nu se stingă acest foc sacru.

Aceasta e ceea ce a zis Apostolul : «Femeia să se teamă de bărbat». «Nu e vorba de frica păcătoșilor sau a unui criminal, aci, ci un fior, o emoție a iubirii, care se teme chiar întâmplător să nu supere pe omul iubit», 3l și așa să se stingă lumina căminului lor.

O asemenea iubire, mereu înnoitoare, creatoare, păzită cu sfințenie, nu se învechește, nu obosește și crește mereu.

Cum soarele în fiecare dimineață tot mai strălucitor răsare, cum florile nu supără, nu plictisesc nicicând cu parfumul lor, cum cuvântul cel veșnic al lui Dumnezeu mereu descoperă ceva nou, așa fiecare din soți va revela neîncetat celuilalt, prin iubire, comorile infinite ale chipului lui Dumnezeu din el, și sporind în iubirea nesfârșită, viața lor poate deveni «o minune mereu reînnoită. Cel ce urcă nu se oprește niciodată, mergând din începuturi în începuturi, prin începuturi care n-au niciodată sfârșit».32

NUNTA, CALE SPRE ÎMPĂRĂȚIE

Tainele sunt o prelungire a întrupării Domnului, o punte între cele două venituri. Dumnezeu s-a întrupat, a intrat în frământătura firii noastre spre a ne vindeca de cele două boli incurabile ale existenței: păcatul și moartea. El ne-a arătat în prima Lui venire, o ființă nouă, în care păcat nu mai era și moartea fu înghițită de viață, prin înviere.

Dar El având a săvârși drumul Său până de-a dreapta mării Tatălui, a instituit pe pământ tainele Sale, a turnat în ele Duhul cel viu și făcător de viață care e și într-însul, pentru ca să avem prin ele Prezența Sa vie mereu printre noi și în noi, până va veni El ; să ne împărtășim mereu din viața Lui, din Trupul Lui și din Sângele Lui, din cuvântul Lui, din icoana Lui, din harul Lui, spre a birui fiecare din noi păcatul și moartea.

Și tainele vor dura ca o logodnă și pregustare, ca o pregătire și suș mereu spre acest triumf al vieții asupra păcatului și morții. Ele vor înceta însă atunci când făptura noastră se va înnoi prin arătarea Domnului vieții, când vom ajunge să prânzim împreună cu El, ne vom împărtăși plenar din viața Lui de neprihănire și nestricăciune. Privirea în oglindă se va preface atunci în contemplarea directă, față către față; taină nu va mai fi; umbra morții nu va mai întuneca privirea noastră.

Atunci nici cununie nu va mai fi, pentru că vom fi ca îngerii, zice Domnul, și moartea nu va mai pune capăt existenței noastre. Căci prin naștere, zice Hrisostom, fiecare vrea să lase amintirea și urma propriei sale vieți... Până la înviere, când totul ar părea că se sfârșește în moarte, când muritorul nu mai vede nimic pentru el după această viață,33 copilul apare ca o prelungire a vieții firești.

Așa cum Fiul e Revelația Tatălui Său, «icoana nevăzutului Dumnezeu», tot astfel copilul meu e o revelație a ființei mele; fără să mă desființeze pe mine, el mă afirmă în veșnicia mea, și pe mine și pe toți strămoșii mei, ca o icoană, ca un lanț, până ce toți vom fi chemați la înviere. De asemenea prin copii, prin urmași, au iau parte la întruparea Demnului, la creșterea Trupului Său — Biserica —, pentru că prin Botez, prin Taine, prin creșterea în duhul lui Hristos, copiii intră și ei în Trupul Său.

De aceea, cununia pe pământ e binecuvântată. Biserica o întemeiază, o sfințește, face din ea cale către împărăție și ș apără de atacurile ereziei. Nu puține sunt intervențiile Bisericii în decursul veacurilor, când a trebuit să ia atitudine hotărâtă pentru a apăra așezământul tainei. Putem cita în acest sens câteva canoane care definesc precis înțelegerea creștină cu privire la taina nunții.

Canonul 51 Apostolic hotărăște: «Dacă vreun episcop sau prezbiter sau diacon și oricine din catalogul ieratic se abține de la nuntă și de cărnuri și de vin, nu pentru înfrânare, ci din scârbă, uitând că toate

sunt bune foarte și că bărbat și femeie a făcut Dumnezeu pe om, ci hulind ar defăima făptura, ori să se îndrepteze, ori să se caterisească și să fie lepădat din Biserică. Așijderea și laicul». Iată de asemenea două din canoanele sinodului de la Gangra, ținut împotriva eustațienilor, care propovăduiau un ascetism potrivit Evangheliei.

Canonul 1 zice: «Dacă cineva ar defăima nunta, și pe aceea ce trăiește cu bărbatul său, credincioasă fiind și evlavioasă, ar urgisi-o sau ar defăima-o, ca și cum nu ar putea intra în împărăția (cea cerească), să fie anatemă». Iar canonul 10 precizează și el: «Dacă cineva dintre cei ce trăiesc în feciorie pentru Domnul, și-ar bate joc de cei căsătoriți, să fie anatemă». 34

Dar la înviere nu va mai fi căsătorie, și nu va mai fi pentru că nici moarte nu va mai fi; acolo vom prăznui o cununie spirituală desăvârșită cu Dumnezeu și întreaga creație. Cuviosul Isidor Felusiotul trage dimensiunile tainei într-o viziune de admirabilă simplitate, astfel: «Frumos lucru e căsătoria, mai frumos înfrânarea, însă cel mai frumos lucru e fecioria; fecioria e vrednică de ceruri; căsătoria de pământ, iar desfrâu de iad».35 Sf. Ioan Hrisostom spune că sunt «două rațiuni pentru care a fost instituită nunta: pentru a pune în rândul concupiscenta noastră și pentru a ne da copii; dar prima e principală».36

Nașterea de prunci nu e nici unicul, nici principalul scop al nunții. Eva și Domnul Hristos nu s-au născut din nuntă în accepțiunea ei pământească. Deci nunta, pe lângă procreație are și un scop mai înalt: ajutorul reciproc și creația. Soții se unesc unul cu altul, se sprijină și se împlinesc, dar totodată încetul cu încetul își anulează patimile, își transfigurează simțurile, își spiritualizează relațiile; în acest fel se înlesnește creația de valori.

Se poate face o legătură între nuntă și castitate. Nunta devine o frână, un corectiv și cumpănă în dirijarea energiei noastre.37 Energiile se convertesc. Există între posibilul procreației și al creației o legătură intimă. Cine e în stare să procreeze poate și crea, dacă nu-și risipește cu nebunie energia. Eunucia este sterilă și pe plan fizic și pe plan spiritual. Sfinții, eroii, geniile, marile personalități creatoare au fost dotate cu un puternic patrimoniu de energie pe care au convertit-o în valori spirituale. Despre Sf. Serafim de Sarov se spune că, departe de a fi fost un apatic, avea o natură puternică, bărbătească, vie, care, dezvoltată în har, a oferit lumii un așa admirabil exemplu de sfințenie.

Creștinismul nu cunoaște stărpirea sexului, ci «spiritualizarea sexului, iluminarea lui, podoaba sexului, și nu scopirea». Ascetismul nu e nicidecum o osândire a nunții, o tăgăduire a lui. «Adevărata asceză constă în a admira pământescul în chiar momentul în care ni-l refuzăm», (Newmann).38 De aceea ascetul, feciorelnicul, prezența lor printre noi nu înseamnă o osândire a nunții. «Nici nu trebuie să ne depărtăm de dorul după cele dumnezeiești, nici nu trebuie să fugim de nuntă», zice Sf. Grigorie de Nisa.39 «Cine osândește căsătoria, taie și slava fecioriei», învață și Sf. Ioan Hrisostom.40

Mai mult decât atât, putem spune că «numai fecioria adevărată este capabilă să înțeleagă întreaga însemnătate a nunții. Numai de la înălțime se poate aprecia înălțimea; munții cresc în văzul nostru, pe măsură ce urci pe creasta opusă. Tot așa, numai de la înălțimea stării feciorelnice a conștiinței pot fi înțelese sfințenia căsătoriei și deosebirea calitativă de desfrâu... Și invers, numai căsătoria curată, numai conștiința despre căsătorie în har, permite să înțelegi însemnătatea fecioriei».

De altfel, o căsătorie în har, departe de a «stinge arderea duhului în om», îl duce încetul cu încetul către spiritualizarea legăturilor între soți, cum spuneam și mai sus. Și așa, taina nunții este și ea o punte spre împărăția lui Dumnezeu.

Sensul simbolic pe care unii din Sfinții Părinți îl dau pe lângă cel de „minune” reală, pericopei evanghelice din ritualul tainei, e foarte revelator în perspectivele pe care le deschide. Mântuitorul a început minunile Sale la nunta de la Cana cu o prefacere, o transformare a unei substanțe bune, cum e apa, în alta și mai bună, în vin ; Domnul prefăce apa în vin care apoi se prefăce în propriul Său Sânge. Sensul spiritual al minunii e destul de transparent, iar Sf. Andrei Criteanul îl subliniază astfel «In Cana, la nuntă, apa în vin prefăcând, a arătat Hristos întâia minune, ca și tu să te prefaci, o, suflete» (Canonul cel Mare, Cântarea LX, stih 24).

Oare nu și iubirea între soți se schimbă și se adâncește mereu pe măsura conviețuirii, nu se prefăce din putere în putere, punând mereu suișuri? La început, când cunoștința lor abia înmugurește, iubirea le e mai_mult trupească, și cei doi sunt «un trup». Mai apoi, iubirea-cunoaștere, evoluează spre sferele interioare ale sufletului, încât cei doi devin un trup și un suflet; și, în sfârșit, după ani și ani, unirea lor devine tot mai adâncă, spiritualizată, atât de adâncă încât cei doi ajung o inimă și un suflet, o deoființime duhovnicească.

Atunci abia, pe culmile vieții, când lăsând la o parte cele din afară, ca elementul estetic exterior, prezent sau nu, și celelalte care se trec, când printr-o sete curată și statornică de iubire și viață în Hristos și în Biserică, fiecare a trecut peste pragul din afară și a pătruns profund în inima ființei copărtașului său, a descoperit chipul dumnezeiesc, comorile proprii fiecăruia, unicul personalității, nunta, căminul, unirea soților devine un reflex de frumusețe cerească, viață dumnezeiască senină și adâncă și tare, o cale și anticipare a împărăției, o Biserică a Duhului Sfânt pe pământ. Atunci s-ar putea realiza spiritual și între soți, ca o imagine divină, ceea ce spune Domnul : «Tatăl este întru Mine și Eu întru Tatăl» (Ioan XIV, 10).

Aceasta ar fi o împlinire în duh ortodox a nunții.

Preot CONSTANTIN GALERIU

1. *De ce oare s-ar teme slujitorul, zice Sf. Ioan Hrisostom, să vorbească despre nuntă, cînd Stăpînul însuși nu s-a temut s-o cinstească prin prezența Sa și n-a roșit să-și aducă acolo darul Său, și ce dar ? Cel mai frumos dintre toate — o minune care schimbă apa în vin. Ce rău e în nuntă ? Rău e adulterul, rău e desfrîul; iar nunta le e tocmai leacul». Saint Jean Chrysostome, Discours sur le mariage, traduction par l'Abbe Fernand Marti, Paris, 1932, p. 134.*

2. *După Platon, la început existau trei specii de oameni: bărbat, femeie și androginul. Aceste specii erau astfel întocmite potrivit cu obîrsia lor, întrucît bărbatul își trăgea originea din soare, femeia din pămînt iar specia mixtă din lună, și care participa deopotrivă la primele două. Platon, Oeuvres complètes, tome 3, traduction de Emile Chambry, Qarnier, Paris, 1848, p. 42. Aceeași idee o dezvoltă Bahoffen în Dos Mutterrecht, cu toate implicațiile ei filozofice și sociologice.*

3. *Iată cum gîndește și protestantul O. Piper: «Vechiul Testament, zice el, exprimă relațiile sexuale prin verbul «a cunoaște». Folosirea verbului a cunoaște, aci, nu e un eufemism, ci el luminează întreaga concepție biblică despre cunoaștere ; nu în sensul că orice cunoaștere ar fi de ordin sexual, dar cunoașterea sexuală e un exemplu de adevărată cunoaștere» fL'Evongile ei la vie sexuelle, adapte de l'alemand par Francis Bau-draz, Neuchatel-Paris, 1955, p. 37).*

4. *Prof. N. Chițescu, Premizele învățăturii creștine despre raportul dintre har și libertate, în «Ortodoxia», nr. I, ian.-martie, 1959, București, p. 8.*

5. *Sf. Ioan Hrisostom, op. cit., p. 134.*

6. *Gabriel Marcel, Le monde casse, Paris, 1933, p. 259.*

7. *«Să facem un ajutor asemenea lui : asemenea, adică de aceeași ființă, vrednică de el, întru nimic*

- inferioară lui της αὐτῆς αὐτῆς οὐσίας, ἄξιον αὐτοῦ, μηδὲν αὐτοῖ) λειπόμενεu comentează Sf. Ioan Hrisostom (Saint Jean Chrysostome, *Oeuores completei*, traduction par l'Abbe iBareille, tome 7, Paris, 1867, p. 180).
8. Vincenzo de Ruvo, *Valeur et signification de la «Coincidentia oppositorum»*, Ikicurești, p. 19: «La synthese des opposes est dans le domaine de la metaphysique .i'.issi tonte autre, qu'on l'a crue... jusqu'ici ; elle est synthese d'alterites qui se penetrent ct se mettent reciproqueraent en valeur dans l'existence ei le devenir du concret, qu'elle :;e'puise pourtant pas en elle-meme mais postule la transcndence de ce qui dans son - ein lui est vraiment foruni par les caracteres de l'absokit e.t du non-conditione».
9. Saint Jean Clirysostorne..., traduction Bareiile, p. 182.
10. Idem, ibidem.
11. Idem, ibidem, p. 1S3.
12. Metodiul de •ϋηιρ, Banchetul, Migne, P.G., târne 18, col. 4S D, 49 AB.
13. O. Piper, op. cit., p. 44. 14 Idem, ibidem, p. 33.
14. O. Piper, op. cit., p. 28. 16. Platon..., *Le banquet*., p. 43.
17. Charles Journet, *L'Eglise ei la femme*, în «Nova et Vetera», revne trimestrielle, : no. 4, Oct.-Dec., Geneve, 1957, p. 310.
18. Cf. Δημητρίου ἱμόν Μπαλάνου, *Ιειδωρος δ Πηλουοῖῶτης, εν Αθήναις* 1922, p. 125.
19. Saint Jean Clirysostome..., *Discours sur le'mariage*, traduction..., Martin, p. 153.
20. Martin iBuber, *Ich und du*, Leipzig, 1923, p. 56.
21. Idem, ibidern.
22. Max Schelei•, *Le fonnalisme en ethique*, traduit de l'allemand par Maurice de Gandillac, Paris, 1955, p. 482. R. Tagore observă pe bună dreptate că «în stadiul actual al istoriei, cultura este aproape exclusiv opera .bărbaților, e o 'cultură a forței, care, a împins femeia deoparte, în umbră ; de aceea aceasta cultură și-a pierdut centrul de greutate și se clatină de la un război la altul... Această cultură unilaterală, tocmai din cauza unilateralității ei se prăbușește cu o vi'teză uriașă din catastrofă în catastrofă... A sosit în sfârșit timpul când femeia trebuie să intervină, să se afirme cu specificitatea ei, cu însușirile pasive ale castității, modestiei, devotamentului și capacității de a se jertfi. Ea trebuie să restabilească echilibrul între rațiune și sentiment, și asemenea unei lămpi care ascunde în sine o putere de lumină cu mult mai mare decât aceea pe care o arată flacăra ei, așa și femeia în a cărei natură pasivă este înmagazinată această rezervă de forță vitală, trebuie să intervină, să îmblânzească forțele sălbatice, să le transforme în creațiuni ale frumuseții spre a sluji vieții cu delicată grijă» (*Personlichkeit*, Miinchen, 1921, pp. 206-208).
26. Leon P. Carsavin, *Sur les deux natures dans le Christ*, în «Logos», revue internațională de synth'ese orthodoxe, no. I, 1928, p. 95.
27. L. N. Tolstoi, în «Ana Karenina», analizînd dragostea dintre Levin și Kitty după taina cununiei, se exprimă astfel: «Levin înțelese abia atunci, pentru întâia oară,, ceea ce nu înțelese pe deplin când ieșise din biserică după cunitnie. înțelese nu numai că ea era aproape, dar că nici nu știa unde se isprăvește ea și unde începe el. înțelese asta din sentimentul acela chinuitor de dedublare, ipe care îl încearcă în clipa aceea» (Lew Tolstoi, *Ana Karenina*, E.S.P.L.A., București, 1953, voi. Π, p. 49).
28. Cf. Maura Bockeller, *Marele Semn. Femeia ca simbol ui adevărului dumnezeiesc.*, Otto Miiller, Salzfourg-Leipzig, p. 32 (în limba germană). Tot astfel interpretează această împreună-dăruire și creație și Antoine de Saint-Exupery : «Nous avons goute, aux heures de miracle, une ceriaine qualite des relations humaines: la est pour nous la verite... Moi, qui eprouve comme cachun, le besoin d'etre reconnu, je me sens pur en toi et vais â toi. J'ai besoin d'aller la oii je suis pur... J'ai besoin de toi comme d'un sommet ou Γόν respire !» (*Leitre â un otiage*).
29. D. Maura Bockeller, op. cit., p. 32.
30. Profesorul Iurchevici povestește, în veacul trecut, că un tînăr savant, Clement Sederholm, fiul pastorului evanghelic din Moscova, asistînd la o cununie ortodoxă, fu izbit de faptul că într-un cîntec sfînt, cununiele

nupțiale sînt comparate cu acelea ale martirilor. Această idee îl pătrunse atît de profund, încît părăsi lumea, protestantismul, iairă într-o mănăstire si se devota complet .slujirii lui Dumnezeu și aproapelui.

31. Ieromonah Ioan Cotlarevschi, Căsătoria creștină '(Hristianski brac), în «Revista Patriarhiei din Moscova», nr. 9, 1959, p. 70.

32. Sf. Grigorie de Nisa, Comentariu la Cantarea Cantărilor. Soren Kierkegaard zugrăvește astfel viața în cămin: «M-am așezat adeseori aproape de un pîrîias, E același lucru totdeauna, aceeași melodie dulce, același fond de verdeață care se încovoie sub unda liniștită, aceleași gîngărnii se mișcau acolo; un peștișor dispărea sub florile care se scaldă ; înoată împotriva curentului, se ascunde sub o piatră. Ce monotonie, și totuși ce schimbare neîncetată. Așa e viața conjugală în cămin : calmă, modestă, rareori variată ; și cu toate acestea e ca această apă curgătoare, își are melodia ei». (Gf. Gr. P. Popa, Existență și adevăr... Seria teologică, Sibiu, p. 159).

33. Saint Jean Chrysostome, .Discours sur le mariage, p. 139.

34. Cf. dr. Ni^odim Milaș, Canoanele Bisericii Ortodoxe, voi. I, partea I, p. 266, și voi II, partea I, pp. 41, 44, trad. Uroș Covincici și dr. .N. Popovici, Arad, 1930.

35. Δημητρίου Είμοο Μπαλοίνι, Op. cit., p. 121.

36. Saint Jean Chrysostome, Discours sur le mariage, p. 139.

37. Sigur, nunta e și un mijloc de înfrînare, de echilibru, de conservare a energiilor și convertire a lor în posibilități creatoare. «Cine va putea apune — observă; cunoscutul critic francez Saint Beuve (1804-1869) —, cîte comori de geniu, de frumoase și binefăcătoare opere nu se secătuiesc într-un oraș mare, la anumite ore ale serii și ale-noptii... ucise în esență, azvîrlite în vînt într-o risipă nebună. Cel care se născuse vrednic • să creeze un monument măreț, își va tăia în fiecare seară de plăcere gîndirea sa, st va azvîrli lumii numai fragmente. Acela în care o creație măreață a spiritului avea sase nască sub o înrîurire aspră, va pierde ora, trecerea astrului, clipa înflăcărată pe care-nu o va mai întîlni... Ceea ce e mai subtil și mai viu în materie, astfel aruncat, dus. spre un sfîrșit rău și nemaifiind acolo în noi, ca bogată scînteie dumnezeiască, pentru a-alerga, a se întoarce în toate sensurile și a se preschimba..., plecând 'de acolo, strică pe om și-l sărăcește în puterea sa tainică, îl lovește în izvoarele sale superioare și retrase.. Căi de nepătruns ale dreptății I Taină a vieții și a morții !». Saint Beuve, Volupte... , •. ef. G. Chevrot, Viața omului nou, traducere de Ec. G. Ionescu-Buzău, p. 121.

38. Cf. Max 'Scheler, op. cit., p. 245.

39. Sf. Grigorie de Nisa, Despre feciorie, cap. VIII.

40. Sf. Ioan Hrisostom, Despre feciorie, Migne, P.G., tom.. XLVTII, col. 540.

41. Ieromonah Ioan Cotlarevski, Căsătoria creștină, în «Revista Patriarhiei din Moscova», nr. 9, 1959, p. 70.

<https://tainacasatoriei.wordpress.com/2016/11/22/taina-nuntii/>